

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการค้าประกัน¹

ปภาวิภรณ์ คุณแสน²

จากการศึกษาการแก้ไขกฎหมายในส่วนการค้าประกันใหม่ ตามพระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2557 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2558 เป็นการแก้ไขในบทบัญญัติที่มีความไม่ชัดเจนในบางประการ มีลักษณะที่ขัดต่อหลักกฎหมายทั่วไปในทางแพ่ง และทำให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมในการตีความและการบังคับใช้ ดังนี้

ประเด็นปัญหาที่หนึ่ง ปัญหาการกำหนดให้ข้อตกลงของผู้ค้าประกันในการบอกเลิกการค้าประกันเพื่อกิจการเนื่องกันไปหลายคราวที่แตกต่างไปจากบทบัญญัติซึ่งบัญญัติไว้คุ้มครองผู้ค้าประกันเป็น โฆษะ

ปัญหาเนื่องจากมาตรา 685/1 ได้ไว้บัญญัติว่า “ บรรดาข้อตกลงเกี่ยวกับการค้าประกันที่แตกต่างไปจากมาตรา 681 วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม มาตรา 686 มาตรา 694 มาตรา 698 และมาตรา 699 เป็น โฆษะ”

มาตรา 699 เป็นเรื่องที่ผู้ค้าประกันมีสิทธิบอกเลิกการค้าประกันหนึ่งที่มีลักษณะเป็นกิจการเนื่องกันไปหลายคราวไม่มีจำกัดเวลาด้วยการแสดงเจตนาเลิกการค้าประกันไปยังเจ้าหนี้ โดยผู้ค้าประกันไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้ที่เกิดขึ้นหลังจากการแสดงเจตนาได้ไปถึงเจ้าหนี้แล้ว สิทธิในการบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 699 เดิมศาลฎีกาวินิจฉัยว่าไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน เจ้าหนี้และผู้ค้าประกันจะทำสัญญากันไว้เป็นอย่างอื่นก็ได้ กล่าวคือ ทำสัญญาห้ามบอกเลิก หรือทำสัญญาว่าหากจะบอกเลิกสัญญาต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้ตกลงกันไว้เสียก่อน ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวสามารถใช้ได้

แต่ปัจจุบันมีมาตรา 658/1 บัญญัติว่าบรรดาข้อตกลงเกี่ยวกับการค้าประกันที่แตกต่างไปจากมาตรา 699 เป็น โฆษะ ดังนั้น ข้อตกลงดังกล่าวไม่ว่าจะตกลงในสัญญาการค้าประกันหรือสัญญาฉบับอื่นที่เกี่ยวกับสัญญาการค้าประกันจะตกเป็น โฆษะ ซึ่งตามมาตรา 150 วางหลักของการที่จะตกเป็น โฆษะไว้ว่า “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดย กฎหมายเป็นการพันวิสัยหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็น โฆษะ” จะเห็นได้ว่าการที่จะเป็น โฆษะได้ สัญญาต้องมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามตามกฎหมาย เป็นการพันวิสัย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย และตามหลัก

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการค้าประกัน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ จุฑามาศ นิสารัตน์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ พิมพ์ใจ รื่นรัง และรองศาสตราจารย์ ดร.ณฐ สันตสว่าง

²นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (บางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เสรีภาพในการทำสัญญา ซึ่งมีแนวคิดว่ายกเว้นอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับขอบเขตทางกฎหมายด้วยตนเองทั้งในทางส่วนตัวและทรัพย์สิน ซึ่งทางทางทรัพย์สิน เช่น การจัดการทรัพย์สินของตนเองในทางนิติกรรมสัญญา จากหลักกฎหมายและหลักทั่วไปในการทำสัญญา และเพื่อเป็นการสร้างสมดุลทางผลประโยชน์ระหว่างเจ้าหนี้ ลูกหนี้ และผู้ค้ำประกัน ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นในทางตรงกันข้ามในบทบัญญัติดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัตินี้ดังกล่าวโดยให้มีการคำนึงถึงความเป็นธรรมและมีการป้องกันผลประโยชน์แก่เจ้าหนี้ด้วย

ประเด็นปัญหาที่สอง ปัญหาการผ่อนเวลาล่วงหน้ากรณีผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นสถาบันการเงินหรือค้ำประกันเพื่อสินจ้างเป็นปกติธุระแตกต่างกับกรณีผู้ค้ำประกันที่ไม่ได้รับค่าตอบแทน

มาตรา 700 บัญญัติว่า “ถ้าค้ำประกันหนี้อื่นจะต้องชำระ ณ เวลาที่กำหนดแน่นอน และเจ้าหนี้ยอมผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ เว้นแต่ผู้ค้ำประกันจะได้ตกลงด้วยในการผ่อนเวลานั้น

ข้อตกลงที่ผู้ค้ำประกันทำไว้ล่วงหน้าก่อนเจ้าหนี้ผ่อนเวลาอันมีผลเป็นการยินยอมให้เจ้าหนี้ผ่อนเวลาข้อตกลงนั้นใช้บังคับมิได้

ความในวรรคสอง มิให้ใช้บังคับแก่กรณีผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นสถาบันการเงินหรือค้ำประกันเพื่อสินจ้าง เป็นปกติธุระ”

ตามที่บทบัญญัติมาตรา 700 ซึ่งรัฐได้บัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม โดยกำหนดให้ข้อตกลงที่ยอมให้เจ้าหนี้ผ่อนเวลาให้ลูกหนี้นั้นจะต้องกระทำในตอนที่เจ้าหนี้กำลังจะผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ จะให้ความยินยอมไว้ล่วงหน้าไม่ได้ อย่างไรก็ตามในส่วน of มาตรา 700 วรรคสาม กลับได้กำหนดไว้ว่า “มิให้ใช้บังคับแก่กรณีผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นสถาบันการเงินหรือค้ำประกันเพื่อสินจ้างเป็นปกติธุระ

กรณีดังกล่าวข้างต้นนั้น แม้สถาบันการเงินหรือผู้ค้ำประกันเพื่อสินจ้างเป็นปกติธุระจะได้รับค่าตอบแทนจากการเข้าทำสัญญา ซึ่งแตกต่างจากการเข้าทำสัญญาของผู้ค้ำประกันที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนใด ๆ จนรัฐมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองบุคคลดังกล่าวเพียงกลุ่มเดียว อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สถาบันการเงินหรือค้ำประกันเพื่อสินจ้างเป็นปกติธุระที่ควรจะได้รับรู้ภาระหน้าที่ที่จะเพิ่มขึ้นของตนเองในการผ่อนเวลาของเจ้าหนี้ด้วย ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรมีแนวทางที่จะให้ความเป็นธรรมแก่สถาบันการเงินหรือค้ำประกันเพื่อสินจ้างเป็นปกติธุระ ในฐานะที่เป็นบุคคลภายนอกที่ต้องเข้ามารับผิดชอบในหนี้ของลูกหนี้ด้วย

ประเด็นปัญหาที่สาม ปัญหาอายุความหนี้ประธานสะดุดหยุดลงเป็นโทษแก่ผู้ค้ำประกันด้วย

มาตรา 692 บัญญัติว่า “อายุความสะดุดหยุดลงเป็นโทษแก่ลูกหนี้ นั้น ย่อมเป็นโทษแก่ผู้ค้ำประกันด้วย”

ตามบทบัญญัติมาตรา 692 ดังกล่าวนั้น จะเห็นได้ว่ายังคงมีประเด็นปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้เกิดความเป็นธรรม ปัจจุบันรัฐได้มีการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2557 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2558 ขึ้นมาเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้ค้าประกันมากขึ้น การตราพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเพื่อคุ้มครองผู้ค้าประกันโดยที่แก้ไขเพิ่มเติมให้สัญญาผู้ค้าประกันมีสถานะที่ชัดเจนมากขึ้น กล่าวคือ สัญญาผู้ค้าประกันเป็นเพียงสัญญาอุปกรณ์ที่ผูกพันตามสัญญาประธาน ซึ่งการจะบังคับสัญญาอุปกรณ์ได้นั้น เจ้าหนี้ต้องได้มีการดำเนินการบังคับเอากับสัญญาประธานเสียก่อน โดยมาตรา 692 นั้นได้มีคำพิพากษาคัดสินให้ผู้ค้าประกันได้รับโทษจากอายุความสะดุดหยุดลงของหนี้ประธานด้วยเสมือนทำให้ผู้ค้าประกันมีสถานะเป็นลูกหนี้ร่วมกับลูกหนี้ ซึ่งในปัจจุบันเจ้าหนี้จะกำหนดให้ผู้ค้าประกันมีสถานะเป็นลูกหนี้ร่วมที่จะต้องรับรองรับผิดชอบร่วมกับลูกหนี้ดังเช่นในอดีตไม่ได้แล้ว รวมถึงเจ้าหนี้ไม่สามารถกำหนดยกเว้นบทบัญญัติที่บัญญัติไว้เพื่อคุ้มครองผู้ค้าประกันไม่ได้เช่นกัน หากเจ้าหนี้ฝ่าฝืนที่จะกำหนดข้อตกลงที่ขัดกับบทบัญญัตินี้ดังกล่าวข้อตกลงนั้นก็จะตกเป็นโมฆะ ไม่มีผลบังคับใช้ตามกฎหมายได้

อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติมาตรา 692 ยังเป็นบทบัญญัติที่ทำให้ผู้ค้าประกันต้องตกอยู่ในสถานะเสมือนเป็นลูกหนี้ร่วมที่ต้องรับรองรับผิดชอบร่วมกับลูกหนี้ตามหนี้ประธาน ซึ่งความรับผิดชอบนั้นเกิดจากลูกหนี้ในหนี้ประธานเป็นผู้กระทำให้อายุความของหนี้ประธานสะดุดหยุดลง แต่การสะดุดหยุดลงของอายุความในหนี้ประธานนั้นกฎหมายบัญญัติให้เป็นโทษแก่ผู้ค้าประกันด้วย จะเห็นได้ว่าผู้ค้าประกันมิได้เป็นผู้กระทำให้อายุความสะดุดหยุดลงแต่ก็ต้องรับผิดชอบในการกระทำของลูกหนี้ โดยการที่ผู้ค้าประกันต้องรับผิดชอบดังกล่าวต่อไปนั้นถือเป็นการผ่อนเวลาการชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ซึ่งผู้ค้าประกันก็ได้ตกลงยินยอมด้วย และในขณะที่บทบัญญัติในเรื่องการผ่อนเวลาการชำระหนี้ก็ได้มีการบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมว่า หากเจ้าหนี้ผ่อนเวลาการชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ค้าประกัน ผู้ค้าประกันจะหลุดพ้นในความรับผิดชอบ แต่ในบทบัญญัติมาตรา 692 กลับให้โทษที่เกิดขึ้นส่งผลไปยังผู้ค้าประกันที่ไม่ได้รับรู้และไม่ได้ยินยอมด้วย

จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ความเป็นมา ความหมายและกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประกัน ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาการกำหนดให้ข้อตกลงของผู้ค้าประกันในการบอกเลิกการค้าประกันเพื่อกิจการเนื่องกันไปหลายคราวที่แตกต่างไปจากบทบัญญัติซึ่งบัญญัติไว้คุ้มครองผู้ค้าประกันเป็นโมฆะ

เมื่อสัญญาผู้ค้าประกันเป็นสัญญาอย่างหนึ่ง รัฐจึงต้องนำหลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับหลักที่เป็นแนวคิดให้ควรคำนึงในการก่อให้เกิดสัญญา ซึ่งได้แก่ หลักเสรีภาพในการทำสัญญา กล่าวคือเสรีภาพที่จะเข้ามาตกลงทำสัญญา และเสรีภาพที่จะไม่ถูกแทรกแซงเมื่อสัญญาเกิดขึ้นแล้ว หลักอิสระในทางแพ่ง กล่าวคือ การที่รัฐให้อำนาจแก่เอกชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับขอบเขตทางกฎหมายของตนเองทั้งในทางส่วนตัวและในทางทรัพย์สิน และหลักความศักดิ์ของการแสดงเจตนา ที่เป็นหลักพื้นฐานของเสรีภาพตามธรรมชาติของ

มนุษย์ ซึ่งรัฐต้องรับรู้สิทธิส่วนบุคคลและต้องรับรองเสรีภาพส่วนบุคคลที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่ตามธรรมชาติ รัฐต้องไม่ทำลายสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล เสรีภาพของบุคคลจะถูกจำกัดลงด้วยความสมัครใจของบุคคลนั่นเอง

ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะมีหลักประกันในหนี้ของลูกหนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 699 ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 685/1 ที่กำหนดให้เป็นข้อตกลงเกี่ยวกับการค้ำประกันที่แตกต่างกันไปจากบทบัญญัติที่มีคุ้มครองผู้ค้ำประกันเป็น โฉมะ และเพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองแก่ฝ่ายผู้ค้ำประกันในการรับรู้ภาระหน้าที่ของตนเองที่อาจจะได้รับผิดชอบหนี้ในอนาคตและมีให้การทำสัญญาประจักษ์ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้กระทบต่อความสุจริตในการเข้าทำสัญญาค้ำประกันของผู้ค้ำประกัน จึงเห็นสมควรเพิ่มเติมข้อความดังต่อไปนี้ ในมาตรา 699

มาตรา 699 “การค้ำประกันเพื่อกิจการเนื่องกันไปหลายคราวไม่มีจำกัดเวลาเป็นคุณแก่เจ้าหนี้นั้น ทำได้ แต่ต้องระบุขอบเขตความรับผิดที่ผู้ค้ำประกันอาจต้องรับผิดไว้โดยชัดแจ้ง ผู้ค้ำประกันอาจเลิกเสียเพื่อหนี้นั้นเป็นอนาคตได้ โดยบอกกล่าวความประสงค์นั้นแก่เจ้าหนี้

การเลิกสัญญาค้ำประกันของผู้ค้ำประกันตามวรรคแรกนั้น ให้ถือเป็นเหตุแห่งการบอกเลิกสัญญาประจักษ์ของเจ้าหนี้แก่ลูกหนี้ได้”

2. ปัญหาการผ่อนเวลาล่วงหน้ากรณีผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นสถาบันการเงินหรือค้ำประกันเพื่อสินจ้างเป็นปกติธุระแตกต่างกับกรณีผู้ค้ำประกันที่ไม่ได้รับค่าตอบแทน

เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นสถาบันการเงินหรือค้ำประกันเพื่อสินจ้างเป็นปกติธุระ และอย่างไรก็ตามสถานะของผู้ค้ำประกันทั้ง 2 ประเภทดังกล่าวก็มีความแตกต่างจากผู้ค้ำประกันที่เป็นเพียงบุคคลธรรมดา ในกรณีที่เป็นการค้ำประกันที่ได้รับค่าตอบแทน และการค้ำประกันที่ไม่ได้รับค่าตอบแทน แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อให้สิทธิของผู้ค้ำประกันทั้งสองประเภทได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายด้วย ผู้ศึกษาขอเสนอแนะข้อความดังต่อไปนี้ให้บัญญัติเพิ่มเติมในมาตรา 700 ดังนี้

มาตรา 700 “ถ้าค้ำประกันหนี้อันจะต้องชำระ ณ เวลาที่กำหนดแน่นอนและเจ้าหนี้นิยมนผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด เว้นแต่ผู้ค้ำประกันจะได้ตกลงด้วยในการผ่อนเวลานั้น ข้อตกลงที่ผู้ค้ำประกันทำไว้ล่วงหน้าก่อนเจ้าหนี้นิยมนผ่อนเวลา อันมีผลเป็นการยินยอมให้เจ้าหนี้นิยมนผ่อนเวลา ข้อตกลงนั้นใช้บังคับมิได้

กรณีผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นสถาบันการเงินหรือค้ำประกันเพื่อสินจ้างเป็นปกติธุระ จะมีข้อตกลงให้ผ่อนเวลาไว้ล่วงหน้าก็ได้ แต่การผ่อนเวลานั้นให้สิทธิแก่ผู้ค้ำประกันในการกำหนดระยะเวลาที่จะผ่อนเวลาออกไป ทั้งนี้ หากเจ้าหนี้นิยมนผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้เกินไปกว่าที่ผู้ค้ำประกันกำหนดไว้ ผู้ค้ำประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด”

3. ปัญหาอายุความหนี้ประธานสะดุดหยุดลงเป็นโทษแก่ผู้ค้ำประกันด้วย

สัญญาค้ำประกันมีสถานะเป็นเพียงสัญญาอุปกรณ์ และผู้ค้ำประกันเป็นเพียงบุคคลภายนอกที่ยินยอมนำตนเข้ามาค้ำประกันหนี้ของลูกหนี้ต่อเจ้าหนี้ เมื่ออายุความเป็นบุคคลสิทธิที่เจ้าหนี้มีสิทธิยกขึ้นต่อสู้เพื่อเรียกร้องบังคับเอาากับคู่สัญญาไม่ว่าจะเป็นลูกหนี้ หรือผู้ค้ำประกัน แต่อย่างไรก็ตามสัญญาระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ และสัญญาระหว่างเจ้าหนี้กับผู้ค้ำประกันก็เป็นสัญญาที่มีสถานะต่างกัน เพื่อเป็นการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ค้ำประกันที่จะได้รับรู้ถึงขอบเขตและหน้าที่ความรับผิดชอบหนี้ของลูกหนี้ที่มีต่อเจ้าหนี้ อย่างชัดเจนแน่นอน โดยเฉพาะเรื่องระยะเวลาอายุความที่เจ้าหนี้มีสิทธิยกขึ้นต่อสู้บังคับเอากับผู้ค้ำประกัน รวมถึงเพื่อป้องกันการใช้สิทธิอันไม่สุจริตของเจ้าหนี้และลูกหนี้เพื่อต้องการทำให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบอย่างไม่มีการสิ้นสุดด้วย ผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้บัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 692 ดังนี้

มาตรา 692 บัญญัติว่า “อายุความสะดุดหยุดลงเป็นโทษแก่ลูกหนี้ นั้น ย่อมไม่เป็นโทษต่อผู้ค้ำประกันด้วย”

เอกสารอ้างอิง

- ปัญญา ถนอมรอด. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิต, 2558.
- ศนันท์กรณ โสคติพันธุ์. คำอธิบายนิติกรรม สัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2560.
- สุดา (วัชรวัฒนากุล) วิสฤตพิชญ์. หลักกฎหมายค้ำประกัน จำนอง จำนำ. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558.